

Sygn. akt III USK 105/22

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania T. sp. z o.o. w B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy
z udziałem J. K., R. M., G. J., M. B., R. C.
o ustalenie podlegania polskiemu ustawodawstwu w zakresie zabezpieczenia
społecznego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 12
kwietnia 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od postanowienia Sądu
Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 29 kwietnia 2021 r., sygn. akt III AUa 1946/20, III AUz 224/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Legnicy decyzjami z dnia: 28 kwietnia 2014 r., 29 kwietnia 2014 r. i 30 kwietnia 2014 r. stwierdził, że R. C. , J. K., R. M., M. B. oraz G. J. nie podlegają polskiemu ustawodawstwu w okresach wymienionych w decyzjach, ponieważ płatnik składek T. Sp. z o.o. nie prowadzi znaczącej części wykonywanej działalności na terytorium Polski. Organ rentowy przyjął, że w tej sytuacji ustawodawstwem właściwym w stosunku do wymienionych w decyzjach pracowników jest ustawodawstwo kraju, w którym wykonywana była praca. W niniejszej sprawie oznacza to, że zastosowanie powinno mieć ustawodawstwo belgijskie (zgodnie z art. 11 ust. 3 lit. a Parlamentu Europejskiego i

Radu (UE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego - Dz. Urz. UE L 2004 Nr 166. s. 1, dalej jako rozporządzenie 883/2004).

T. Sp. z o.o. zaskarżyła powyższe decyzje odwołaniami. Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze nie podzielił argumentacji odwołującej się spółki i wyrokiem z dnia 22 sierpnia 2017 r. oddalił odwołania.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2021 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez odwołującą się T. Sp. z o.o. w B. i zażalenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Legnicy od powyższego wyroku Sądu Okręgowego, uchylił zaskarżone orzeczenie i umorzył postępowanie w sprawie, jak również umorzył postępowanie zażaleniowe.

Sąd Apelacyjny wskazał, że w niniejszej sprawie zaistniały przesłanki do umorzenia postępowania określone w art. 477¹³ § 1 k.p.c. Stosownie do brzmienia tego przepisu, zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy - przez wydanie decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony - powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części. Belgijska instytucja ubezpieczeniowa w dniu 29 stycznia 2020 r. wyraziła zgodę na zawarcie porozumienia wyjątkowego w sprawie ubezpieczonych - pracowników T. Sp. z o.o. w B., zgodnie z którym pracownicy zostali powtórnie objęci polskim systemem ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji tego organ rentowy wydał stosowne zaświadczenia o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do osoby uprawnionej (formularze A1), w tym przypadku do ubezpieczonych biorących udział w tym postępowaniu. Skoro jednak do takiego porozumienia doszło w tej sprawie jeszcze przed rozpoznaniem skargi kasacyjnej, gdyż polski organ rentowy oraz belgijska instytucja ubezpieczeniowa zajęły stanowisko zgodne z wnioskiem spółki T., skutkiem czego było objęcie pracowników tej spółki ustawodawstwem polskim w zakresie zabezpieczenia społecznego w spornych okresach, to w tych okolicznościach, w ocenie Sądu Apelacyjnego, należało umorzyć postępowanie w oparciu o powołany na wstępie art. 477¹³ § 1 k.p.c. z uwagi na fakt, że organ rentowy uczynił zadość żądaniu strony wnoszącej odwołania - spółce T..

Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że skoro ostatecznie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał zaświadczenia na formularzu A1 dla pracowników spółki T. zgodnie z jej wnioskiem, a więc aktualna sytuacja ubezpieczonych jest w pełni zgodna z pierwotnym żądaniem tego podmiotu, to *de facto* doszło do zaspokojenia w całości roszczenia strony objętego przedmiotem zaskarżonych decyzji. To zaś uzasadniało zastosowanie w sprawie art. 477¹³ § 1 k.p.c., mimo że nie nastąpiło formalne uchylenie spornych decyzji organu rentowego. Z tego względu Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie w sprawie na podstawie art. 386 § 3 w związku z art. 477¹³ § 1 k.p.c. Konsekwencją powyższego było umorzenia postępowania zażaleniowego, które stało się bezprzedmiotowe.

Organ rentowy zaskarżył powyższe postanowienie skargą kasacyjną. Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu przepisów prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik postępowania, to jest: 1) art. 355 § 1 w związku z art. 386 § 3 k.p.c., przez niezastosowanie tych przepisów i nieumorzenie postępowania sądowego na ich podstawie, mimo że wystąpiła zbędność wydania orzeczenia, ponieważ poza postępowaniem sądowym zrealizowano cel, dla którego złożono odwołania od decyzji organu rentowego oraz 2) art. 477¹³ § 1 k.p.c., przez jego zastosowanie w stanie faktycznym sprawy i umorzenie postępowania sądowego w oparciu o przywołany przepis, w sytuacji gdy nie było ku temu podstaw.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na jej oczywistą zasadność. Motywując wniosek podniósł, że przepis art. 477¹³ § 1 k.p.c. ma jednoznaczne brzmienie, z którego wynika, iż pozwala on na umorzenie postępowania sądowego wyłącznie w przypadku zmiany lub uchylenia zaskarżonej decyzji. Wydane w niniejszej sprawie ubezpieczonym zaświadczenia A1 w żaden sposób nie wzruszały prawomocnych decyzji organu rentowego, bowiem miały wobec nich charakter następczy. Zaskarżone decyzje nie zostały zmienione ani uchylone w żadnym zakresie, co wykluczało zastosowanie przez Sąd przywołanego przepisu. Powyższe potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego,

zgodnie z którym nie może być umorzone postępowanie sądowe z pozostawieniem (w obrocie prawnym) negatywnej dla ubezpieczonego decyzji, od której wniośł odwołanie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2011 r., III UK 196/10; postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2018 r., I UZ 40/18). Ponadto - zgodnie z wyrokami Sądu Najwyższego: z dnia 25 lipca 2012 r., II UK 333/11 i z dnia 18 października 2017 r., I UK 180/17, decyzja, o której stanowi art. 477¹³ k.p.c., to decyzja, z której wynika, że rozstrzyga ona o przedmiocie wcześniejszej decyzji i to zgodnie z żądaniem odwołania. Wydane zaświadczenia A1 nie uwzględniały w całości lub części żądania w rozumieniu art. 477¹³ k.p.c., ponieważ zaświadczenia te nie rozstrzygały o materialnoprawnym stosunku będącym przedmiotem wcześniejszych decyzji.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się Spółka wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, a w razie jej przyjęcia do rozpoznania - o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od organu na rzecz skarżącej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego

wyvodu prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy podnosi, że Sąd drugiej instancji bezpodstawnie zastosował w niniejszej sprawie art. 477¹³ § 1 k.p.c. Tak sformułowany wniosek powiela argumentację, która już została oceniona przez Sąd Najwyższy, choćby w sprawach sygn. akt: III USK 27/22, III USK 30/22, III USK 31/22. Wypada zatem przytoczyć stanowisko wyrażone w tych judykatach.

Skarżący próbuje dowieść, że aby zastosować art. 477¹³ k.p.c., konieczna byłaby zmiana czy też uchylenie zaskarżonych decyzji, a więc innymi słowy,

wyeliminowanie ich z obrotu. Na uzasadnienie swojego stanowiska powołuje się na pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2011 r., III UK 196/10 (OSNP 2012 nr 17-18, poz. 222) oraz w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2018 r., I UZ 40/18 (LEX nr 2577416), z których wynika, że na podstawie art. 477¹³ k.p.c. nie może być umorzone postępowanie sądowe z pozostawieniem negatywnej dla skarżącego decyzji, od której wniósł odwołanie. Skarżący twierdzi, że właściwą podstawą prawną umorzenia postępowania sądowego w rozpoznawanej sprawie nie powinien być art. 477¹³ § 1 k.p.c., lecz art. 355 w związku z art. 386 § 3 k.p.c., ponieważ wystąpiła zbędność wydania wyroku (poza postępowaniem sądowym zrealizowano cel, dla którego złożono odwołanie od decyzji organu rentowego).

Należy jednak zauważyć, że w wielu orzeczeniach Sąd Najwyższy nie przyjmował tak kategorycznego stanowiska. W postanowieniu z dnia 16 lipca 1998 r., II UKN 138/98 (OSNAPiUS 1999 nr 13, poz. 440) Sąd Najwyższy powołał obie te podstawy procesowe równocześnie i stwierdził, że wydanie przez organ rentowy decyzji w całości uwzględniającej żądanie ubezpieczonego będące przedmiotem kasacji uzasadnia uchylenie nieprawomocnych orzeczeń sądów obu instancji i umorzenie postępowania (art. 477¹³ w związku z art. 386 § 3 i art. 355 § 1 k.p.c.). Stanowisko to w pośredni sposób ma także potwierdzenie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2018 r., III SPP 63/17 (LEX nr 2459694), w którym przyjęto, że nieuzasadniona jest skarga na przewlekłość postępowania, które na podstawie art. 477¹³ k.p.c. mogło zakończyć się tylko jego umorzeniem (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2012 r., II UK 225/11, LEX nr 1215434 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2017 r., II UK 423/16, LEX nr 2401070).

Podobne poglądy prezentowane są również w orzecznictwie sądów powszechnych, w którym zauważa się, że wskazana w art. 477¹³ k.p.c. "zmiana zaskarżonej decyzji" nie musi polegać na wydaniu nowej decyzji zmieniającej zaskarżoną, ale na wydaniu takiej decyzji, której skutkiem jest uwzględnienie w całości lub w części żądania strony objętego przedmiotem zaskarżonej decyzji (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 24 czerwca 2015 r., III AUa 246/15,

LEX nr 1746823; podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 marca 2017 r., III AUa 489/16, LEX nr 22952710).

Stanowisko o możliwości zastosowania art. 477¹³ k.p.c. tylko w razie wydania przez organ rentowy decyzji zmieniającej lub uchylającej, nie jest także stanowczo wyrażane w literaturze. Podkreśla się, że ani z art. 83 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ani z art. 477¹³ § 1 k.p.c. nie wynika, aby ustawodawca określił przedmiot rozumiany jako sprawy, w których dopuszczalne jest wydanie decyzji zamiennej, co uprawnia do przyjęcia poglądu, że możliwość wydania decyzji zamiennej istnieje we wszystkich sprawach, w których organ rentowy w ogóle uprawniony (zobowiązany) jest wydać decyzję, od której przysługuje odwołanie (zob. M. Szymanowski: Decyzja zamienna organu rentowego, *Radca Prawny-Zeszyty naukowe* 2019 nr 3, s. 5).

Ponadto należy stwierdzić, że co do zasady decyzja uwzględniająca w całości lub w części żądanie stron w rozumieniu art. 477¹³ k.p.c. to nie tylko decyzja zmieniająca, lecz każda forma decyzji, jeśli wynika z niej w sposób jednoznaczny, iż rozstrzyga o materialnoprawnym stosunku będącym przedmiotem wcześniejszej decyzji i to zgodnie z żądaniem odwołania (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 2000 r., II UKN 191/00, OSNAPiUS 2002 nr 4, poz. 96 oraz z dnia 16 lipca 1998 r., II UKN 138/98, OSNAPiUS 1999 nr 13, poz. 440).

W okolicznościach faktycznych sprawy, w której została wniesiona skarga kasacyjna, polski organ rentowy oraz belgijska instytucja ubezpieczeniowa zajęły zaś stanowisko zgodne z wnioskiem odwołującej się spółki T., skutkiem czego było objęcie pracowników tej spółki (zainteresowanych) ustawodawstwem polskim w zakresie zabezpieczenia społecznego w spornych okresach, bowiem organ rentowy wydał zaświadczenia na formularzu A1 dla pracowników odwołującej się zgodnie z jej wnioskiem.

Z powyższych rozważań wynika, że w rozpatrywanym przypadku nie można mówić o wadliwości orzeczenia prowadzącej do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Wobec niewykazania istnienia powołanej w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.

[SOP]

[f.n]